

TANDORI DEZSŐ

Két „fikció” (2002)

I. DUSKO GAVRILOVICS EGY (?) NAPJA

Goncsarovéknak és Co.

Régi orosz vagyok, galambocskám, régi orosz, és közben azt se tudom, kik voltak a régi oroszok. Segédegyenesekkel álmodtam, Perforevna Galgiska, segédegyenesekkel, melyek törlendők, és Profjun Pantelovics, az ő profjunizmusában azt mondaná most, hogy bezzeg a seggem elfelejtettem kitörölni reggel, úgy hevertem vissza, azt hittem, eredménytelen voltam, nincs mit, hát segédegyenesekkel? Galambocskám, ezek az ő tréfaik, és Galosz Galankovics még erre mondja, hogy a tréfák tenyészze. Vagy nézze meg, galambocskám, nézze meg...

Beszélgetések, galambocskám, mint az árkádok alatt még ők, de nem, mondom Profjun Pantelovicsnak is, hol járunk mi? Ahol Galosz Galankovics képes azt mondani, hogy ő úgy heverészi végig a napot, mint Oblomov, úgy táruul szeme az égre, mint Andrej hercegnek, úgy zuhan a vázának, mint Miskin herceg, és összetörte volna, galambocskám, Haloz Galankovics, ha a hóna alá nem nyúlnak, épp Profjun Pantelovics nem nyúl a hóna alá, el nem kapja. De ha nincs ott a Profjun Pantelovics, hát a hóna alá nyúl más, elkapja, holott attól kéne félniök, ezt a fertőzést kapják el tőle, mint a náthát, vagyis hogy ő úgy tesz-vesz s főleg heverész, mint Oblomov, galambocskám, hát nem, Perforevna Galgiska, ha valaki, hát én leszek az, aki ma ki sem megyek megint az utcára. Péntek, szombat, vasárnap, hétfő, galambocskám, és nem lépek ki a házból? Jó. De most, hogy péntektől vasárnapig fent voltam a kr.-i kormányzószágban, most hétfőn nem léptem ki a házból, és ma, kedden sem fogok ki lépni a házból, és gyakran kérdezem már, galambocskám, egyáltalán hogy hívják ezt a várost, hogy hívják, ahol lakom, ahol élek, de hát élek én, én, Dusko Gavrilovics, nagyon is élek én, nem lehet engem még eltemetni, nézzen rám, bár sokan azt mondják, és főleg azt szeretnék...

Beszélgetni, galambocskám, nem és nem. Perforevna Galgiska, mondja meg, mondja meg. Nem érzi-e hasonlóképpen? Hogy mintha csak mindig ugyanarról lenne szó, és nem is, hogy ha mi beszélgetünk itt, hanem mintha mindig ugyanarról lenne szó. És én már boldog vagyok, mit mondtam, Perforevna Galkiska, boldog, ha nem hallok róla, hogy ... Hogy! Hogy! És hogy! De ezt hiába mondom Profjun Pantelovicsnak, ő azt feleli csak, nem

hallasz, nem hallasz, nem hallod, hogy... de hát akkor miről akarsz hallani, Dusko Gavrilovics, galambocskám, azt mondd meg, miről halljunk?! Mondom, hogyan hallanánk, akkor megint ugyanott tartunk. Akkor mit van az, hogy nem megyek ki – mondom a városunk nevét, még épp hogy, néha zavaraim vannak vele, most ez nem hibbanás, Perforevna Galgiska, nem ám, de lassan nem tudom mindig a városunk nevét! B.? G.? N.?, ezt kérdelem –, akkor mit van az, mondom hát, hogy nem megyek ki, hogy nappal is érdemén és valóján, így, mondom, Porfjun Pantelovics, érdemén és valóján alszom, nem az, hogy alvajáró vagyok, nem az, hogy ébren alszom, nem, nappal is alszom, az, hogy ébren vagyok, az is alvás, akkor mit van ez, ha én neked mindenfélét mesélek. Galambocskám. Mondom neki. Akkor mit van az, hogy már az sincs, mondom neki, ami velem van, és nem azért, mert annyira nem érdekel, de azért is, mert nem érdekel, és mit folytassam. Mit folytassak, galambom, mondom, mondom a Porfjun Petrovicsnak, a másik nagy P. P.-nek, lásd, a Porfjun Pantelovics egy kanál vízbe megfojtana, nátha elleni port is pazarolna bele rám, hogy ne folytassam, csak hogy ne folytassam, miközben folyton azt mondja, folytassam, ezt hajtogatja, hashajtót tennék én a te kanaladba, Profjun Pantelovicsnak ez járna, mondom Porfjun Petrovicsnak, csak azt nem mondom, az egyikőtök, mint a másikótok, és egy nagy semmit, látod, annyit nem érek én vele, hogy akkor kirúgom miattatok a Galasz Galankovicsot, mert tényleg elegendem lett belőle, és én-nem-tudom-miket mondotok rá ti is, mit! amikor épp miattatok is kell az, hogy a Galosz Galankovicsal kicsit lazítsak, ti meg itt maradtok, ti meg folyton jöttök, így Dusko Gavrilovics, úgy, meg amúgy, nem tudok meglenni nélkületek. Könnyű ott tágítani, galambocskám, ahol lehet is tágítani, szinte semmiség az, de ahol nem lehet tágítani, Perforevna Galkiska, ott tágítson...!

Galkiska, Galgiska, hol ezt mondom, hol azt mondom, hol így, hol úgy, és ez nem az, hogy nem tudom megjegyezni még a házvezetőnőm nevét sem, nem az, hanem hogy az ember hol ezt mondja, hol azt, mondom Porfjun Pantelovicsnak, na tessék, megint beszélgetek. Pedig lett volna egy micsoda jó napom! És mégis megint a Profjun Pantelovicsal beszélgetek, mert kivel beszélgessek, ha felhív a galambocskám, a Porfjun Pantelovics, most mondjam neki azt, hogy nem beszélgetek? És nem mondhatom neki, Porfjun Pantelovics, ravaszdi egy gazember szakmát képviselsz te, érdekszakmát, nem mondom én, galambocskám, hogy te egy ravaszdi gazember vagy, ha már szembe kerülsz vele, senki se ravaszdi gazember, de lásd, ezért becsülöm én azt, aki a távolból olyan, amilyen, amilyen lehet, amilyennek talán lennünk kellene, galambocskám, egymáshoz, egymással, a távolból is olyan, én ezt becsülöm...

Még csodálkozik, galambocskám, még csodálkozik. Most akkor ha nem reagálok, elbújok, rendben, ha csak a Galosz Galankovicsról van szó, úgyis megtalál, és akkor úgy is azt kell mondanom neki, mikor pedig nem erről van

szó, ez egy szűnyogcsípés, akkora dolog csak, azt mondom, galambocskám, nyúljon neked a hónod alá a Porfjun Pantelovics vagy a Profjun Petrovics, és annyit se teszek hozzá, feküdj ki a felhők alá, talán akkor tényleg látsz is valamit, aztán majd elmondhatod, nem, nekem ne mondj el te semmit, te úgyse fogsz már semmit se látni; de ha nem ezt mondom neki, ha ezt mondom, megint ott folytatódik minden, ahol abbahagytuk, csupán mert...

Nem mondhatom neki: a te Porfjun Petrovics barátod, jól megnyomva a szót, nem mondhatom neki. Nem mondhatom ezt Galosz Galankovicsnak, mert mindenki mindent mondhat egymásnak, mondhatna, galambocskám, mert hogy a micsodába lehet elmondani, hogy miféle hely ez, és így nem jut eszembe néha a város neve se, ahova, igen, galambocskám, ebbe a városba én jórészt ki se járok, valóján és érdemén ki se, micsoda város ez, meg ami körülötte van, hogy így végzi az igazi nagyság. És csak Ferdus Kalamovics esetére célzok. Mit írtál te a Ferdus Kalamovics élete munkásságáról, érted, az élete munkásságáról, galambocskám, ezt nem mondhatod neki, szétfütyülted, és milyen hülye fütytyökkel, ráadásul, ami így vagy úgy de egészben meglett volna, nem, te inkább egy szót se szóltál volna a Ferdus Kalamovics élete munkásságáról, de nem az, hogy ezt műveled, és ráadásul mintha kitüntetnéd. És már össze is cserélem, ezt én a papírszomorító, bár nagyon tehetséges, hát persze, mi a tehetség, galambocskám, a nagyság, galambocskám, a nagyság csak a nagyság, ezt én Profjun Petrovicsról mondanám, az én Galosz Galankovics barátomnak, szép kis támogatód van, szépen leszünk, ha engem kap a tolla hegyére, miért, én is csináltam valamit, miért, velem se csak az volt, hogy...

Menjen, támogasson téged ő, nem tudok átjárni hozzád füstpartikra, galambocskám, drága Galosz Galankovics, járj csak Petrovics barátodhoz, de mintha ez lenne a lényeg, úgy fog ez hangzani. Ez és a lényeg! A lényeg például inkább az, galambom, hogy mit írtak a te barátaid a Ferdus Kalamovics élete művéről! Ezt írták, és mintha megdicsőítették volna, de akkor olvass bele, te magad olvasd végig, ha van még szemed, Galosz Galankovics, barátocskám, és magad lásd...

De ez mind nem a lényeg, mondom magamban, mert felmondtam Perforevna Galgiskának, elszereztem őt Ferdus Kalamovics unokasógornőjéhez, a családokat most hagyjuk, a Ferdus Kalamovics családja is nyilván ugyanúgy megéri a pénzét, mint akárkié, meg mint mindenki. Miféle tisztesség ez, gondolhatja a Perforevna Galgiska, miféle? Mert ezt mondja nyilván rólam is, és való igaz, miféle tisztesség létezhetik egyáltalán a világon, ha már ketten ítélik meg a kérdést, kettő, akivel történik, és egyáltalán. Tehát ezt én mind jól értem, és tönkre is tette egy napomat – melyik az én napom? ezt gondolom hát –, tönkre, és mikor pedig épp azt mondom: csöndet! csöndet szeretnék, akkora csönd van bennem, ki tudja, holnap is lesz-e, és nem, erre az egész nap csupazaj, és még örülhetek, ha szép szerén zajlanak le a dolgok, amik rosszul indul-

tak, igen, ha elérem azt, talán sok nap elteltével meglesz, aminek egy hete meg kéne lennie, mert megígérték, és titkon még az én fáradozásom kellene hozzá nekik, hogy a lábukat billenteni alig kelljen, miközben mindenfélém elvesztették, elkunyerálták, még én szaladozzak utána, szerencsére volt valami, ami a meglétemet stabilizálja, de valaminek csak kell lennie...

És ez sem igaz. Sajnos, ez sem igaz...

És ha már, mint mondtam, kettő, ha ketten vannak, ha ketten vagyunk, kétféle az igazság, már abban az esetben, ha nekünk is szét kell menni, kedves Profjun Pantelovics, kétfelé. Mondom képzeletben Profjun Pantelovicsnak. Mert az ő kreatúrájának, a te kreatúrádnak, bármi öntörvényű, kedves galambom, a Galosz Galankovicsnak a képébe ezt nem mondhatom, meg mit is mondanám neki. Nem ugyanezt csináltad te a Ferdus Kalamovics barátunkkal? Nem ugyanígy vennél hülyére engem? Nem ez lesz belőle? Ha együtt füstölünk, bármi ártalmatlan pipákból? Miattad menjek ki én a városba, barátocskám? Mikor megvan ez a csönd, ez már amúgy is lerontott örömem, hogy ekkor és ekkor itthon vagyok. Persze, mindenki azt mondja, meghalt a kutyád, meghalt anyád, galambocskám, da hát ők olyan szentek már, mint kis zsugorított indián fejek, olvastam minap ilyenekről, és futballozni velük nem fogunk, egy rossz szót se róluk, hát hogy befolyásolna belőlük bármi fájdalom-öröm, inkább beszéljünk arról, barátocskám, hogy én hozzád a városba hogyan menjek ki, hogyan, és mi végre, és külön megbeszélni, pedig azt kellene, Porfjun Pantelovics, galambocskám, hogy ha lehet, te engem aztán soha úgy a tollad hegyére ne vegyél, mint a Ferdus Kalamovicsot, mert ha olvastad volna, amit a königsbergi Mesterről írtak, hogy élet és mű egy szinten felül, és messze egy bizonyos szinten felül van Ferdus Kalamovics minden szava, már a tiédhez képest, galambocskám, hát akkor te például ezt nem tehetted volna, hát én hozzád menjek ki a városba, csak úgy véletlen találkozásra akár, de persze, felhívsz, levelet írsz...

Dusko Gavrilovics, Dusko Gavrilovics, szinte hallom, áldd a sarat! áldd a te jó Istenedet, hallom szinte, hogy efféle képességekkel áldott meg, a kitartás, a szorgalom, ne tiltakozz, már nagyon ne volna te szorgalmas, a termékeny munkálkodás képességével. Áldd érte Őt! És ne ilyeneket beszélj. Ne fogd rá a szegény Porfjun Pantelovicsra, hogy miatta nem mégy a városba ki! Még épp hogy B. város nevét is tán Porfjun Petrovics miatt felejtet el? És elfelejtet, viszont, hallom, galambocskám, mondják nekem – hallom! –, miket mondott rólad a Ferdus Kalamovics, jó, hát gyönyörűeket is, de mindig megtűzdelte azt, egész amíg vissza nem került hozzá, egy-egy tüskével, ami nem a pástétombban maradt, nem a bármi szívbéli, ziháló hízelgés finom falatjaiban, hanem a húsodba jutott, a bőröd alá, és fájt ott, Dusko Gavrilovics, ezt ne feledd. Mert persze, igaza van a Ferdus Kalamovicsnak a maga kicsinyes, én nem tu-

dom, miből eredő mit-tudom-én-micsoda mondásaival, sőt, akár minden mélyen túli mélységgel igaza van, de ...

Mondom csak, mondom, egyre mondom ezt, s ez az én nyugalmam. De amikor így mondom, mintha megértenének, holott nem megyek ki a városba, kilopózom egy-egy órára, most, hogy nem hozhatok haza Perforevna Galgiskával vagy Galkiskával semmit – megjegyzem, visszajelentkezett! egész megéremültem a telefonjától, olyan volt a hangja, nem, mondtam, nincs visszatérés, kicsit sírtam –, nem akarok találkozni Porfjun Panteliccsel vagy Profjun Petroviccsal, „zelber áner”, hogy egyetlen kifejezést idézzek a Ferdus Kalamovicstól, ez az ő kr.-kormányzóságbeli műveltségéből van, hát akkor magamban sem kell úgy beszélni, hogy így bezzeg, ugye, galambocskám, megértenének! Harmincxxx, így írom, harmincvalahány éves vagy, Dusko Gavrilovics, barátocskám, még jól meggondolható, melyik úton! Legyen neked példa a Galosz Galankovics, legyen neked példa ő. Vagy hát ne juss a Ferdus Kalamovics sorsára se. Mit ért hatvan-valahány esztendő küzdelme, neki mit ért? Jó, ért, ért, nem csupán, ezt olvashattad Perforevna Galgiska szemében is, ne mindig a Profjun Pantelich legyen, vagy Porfjun Pantelics, vagy a Porfjun Petrovics, már összecserélem, ne mindig csak ők. Az legyen, ami mindig van. Ez a csend, és hogy mit sírnál vissza? Kis zsugorított indiánfejek, apádat nem is ismerted, galambocskám, háborúban esett el. Na, hát akkor! Mi gátol nyugalmadban? Megvan valamennyi járandóságod, megvan szépen, hogy harmincxxx éves korodra így élhatsz. Nem mész ki a városba, nem mész ki. És a többi. Telefont fölemelni: érzéssel. Leveleket kibontani: érzéssel. Van-e nagy baj, galambom, barátocskám, Dusko Gavrilovics? Nincs és nincs. És hiába várod, hogy csak kesztyűs kézzel, vagy el a kézzel, vagy pátyolgatni, meg hogy téged csak kényeztessenek, de te se kényeztesd magad. Olvastad a Nagy Mestert a másik Nagy Mesterről. Életed és úgy nevezett műved, mélyből eddig nem yalósítottál meg, korai zsenéken túl, semmit, galambocskám, essenek egybe. Így élj! Nem mész ki a városba, ne menj ki a városba. Ne mondd Galosz Galankovicsnak, hogy elfogadják őt, hogy ne fogadják el, azzal mind, ami és amilyen ő. Hagyd a fenébe a Ferdus Kalamovicsot, ezt akarnád te egy negyedszázad elkövetkezendő munkájával? Maradjon fenn utánad ennyi, aki érteni akar belőle, értsen, de most akkor ennél reménytelenebb már csak az lenne, ha széked stíljéről is beszámolnál, hányszor váltasz havonta lepedőt, vagy miképp süt be a toronyház által félig levett délutáni, rőtellő Nap...

II. „MAGAM”

Ez természetesen: Ottliktól. Egy novellájának vége. Külön ilyen kis fejezet. Hogy az egészhez akkor – ő hogyan? Mennyi a – kívülállói? – szerepe. De hiszen ő mondta el, az ő fikciója, az életfikció egy ottliki fikcióváltozata a no-

vella, a szereplők története. Valamit komolyan vettem megint? Amire nem kellett volna figyelmet pazarolnom? A figyelem már sosem pazarlás. De inkább hasonló bölcsességeket idézek, eredeti feljegyzéseimből. Mert természetesen nem hittem, hogy ilyen szép szerén kijövök az „afférből”, ahogy ezt lovaknál mondják, ám az sem biztos, hogy olyan jó lesz napvilágot (daylight) látni, tehát hogy jó száz méter van hátra, nem jön fel oldaladon senki, minimum fél hossz előnyöd marad a (miféle?) célban, de még a lóhasonlatnál tartunk, nem biztos, hogy öröm lesz az isten napja (itt kis i-vel), jó annyi lehet csak, hogy verseny közben az a megfelelőbb, ha nem elől fut a győzni akaró (sablon: győzni ugyan mit? túlélni, ez minden), hanem igenis napárnyékban, szélárnyékban, elfedve. Hát ha töményen ezek a dolgok lettek volna csak a végén, vagyis itt: az elején – csúnyán állnék. Egészen addig, míg a megváltó Cassirer-és-Goethe szövegek nem jönnek.

Ilyeneket jegyeztem föl: „Ami a régi közjellegből új közjellegűbe nem megy át – átmenni nem bírhat –, az a *bizarr*. (Már ha ér valamit, ha egyáltalán érdekes.) Így például megértem valaki *egyénijét*. Sőt, így értem azt.” Na, akkor.

S talán ezeket a dolgokat elégeltem meg, ezeket a fogalmazási módokat, meg mert nem oly rég beugrott nekem, hogy mintha a fikciónak és a nem-fikciónak egyforma esélye lenne szívfacsaró vagy hajmeresztő vagy hanyattvágó, legalább meghökkentő, „újszerű” eredményekre, s beleállt agyam képzeleteibe, hogy csak bizonyos fikcióságot bírok magamtól elviselni. Hát persze, hogy nem lehetett helye akkor ilyen megjegyzéseknek, aranybölcsességeknek, hogy: „Olyan magányos lettem, hogy már a saját dolgaim, is zavarnak.” Eltekintve a (készséggel értenek félre, de az nem számít) kissé önsajnáló jellegtől, tárgyi el-lentmondás is van, benső tárgyi. Vagy félreérthetőség, mellékmegoldás. Mert vagy azért zavarnak saját dolgaim, mert – mitől? miben? – oly magányossá váltam, vagy azért vagyok ilyen magányos, mert saját dolgaim sem érdekelnek többé. Henye.

Telefonon felhívni: három név. Aha. Két pénzdolog. Előre is gyötrelmem. Egyik kapcsolat megszakítandó. A személyekért sem rajongok ott.

Mit rajonganék?

„Kant: élet + mű. Erről beszélgetni” – ezt már nem is értem, mit akarhatam. „Kivel? Hány téma? S akkor a mű?”

Na, galambocskám, akkor.

Jó telefonok. Itthonlétembe, igaz, egyik a kedvencem Australian Open-győzelmének perfektuálását lőtte el nekem, nem láttam, hogyan nyer végül Ferreira a spanyol Costa ellen. Kár. De bár a telefon egy gyötrelmes váddal kapcsolatosan jött, vagyis hogy messze a színvonalam alatt produkáltam, s ezért, jó harmincöt évnyi munkálkodás után (Ferdus?) nem úszhattam meg egy olyan vádat, mely szerint „néger-csokinak” adtam volna „ki” a melónak azt a részét, mondom is a telefonba: „gondolom, tudja, nem az háborít fel,

hogy ilyet tételeznek fel rólam, *miközben* fél szobányi körzetben senkit el sem viselek, ha dolgozom, nem hogy...! hanem az, hogy az illető, hajdani jóakaróm, fene tudja, ma se rossz, ennyire nem ismer. Hogy ennyire nem ismerjük egymást. Ne olvassuk, jó, de ha nem olvassuk, ne is írjunk. Ellenben itt érdek-kivégző-osztagok vannak. Túlzás, jó. De szedje le belőle a túlságot. „Ami marad”, mondom, „az, Azért az, az azért. És hogy egy kilométeres, igen, nem egy szobányi, egy négyzetkilométeres körzetben kész lettem volna nemrég is kitépni más kezéből a munkát, nekem annyira nem volt.” Másik, nagyon jó telefon: rendben lesz ez-az. Dusko Gavrilovics, természetesnek vehető, nem én vagyok, „harmincxxx”-ra az életkorát csak szuperbiztosításból vettem le, kutyája halálát, nőtlen állapotát, bejárónőjét. Na.

Azért a „csokis” (ahol elmondhattam a csoki-vádat) telefon is nemesen és szépen végződött, meglátjuk, élek-e egy szakmai ajánlattal, sansszal. Nem biztos.

Délután még egy telefon, csodálatos magányban ér el. De aztán, s ez a telefonok sajátja, kicsit beljebb „repül”. Innen tulajdonképpen a „valósabb fikció” keretei közt (e toldalékban itt) nem mondhatok el többet a valódi (Dusko...) fikcióról.

Volt még egy egészen autszájder hívás is, nem is nekem szólt, névnapi gratuláció jött Közelimnek. Pár marha telefon után ráfért. Mondom az illetőnek, mert kérdezi, min dolgozom, mondom neki: kétféle tanulmánylehetőség van, s boldog vagyok, mert kéri. (Ajnározás, kényeztetés, ez az! Vagy csak méltónak nevezhető, szíves bánásmód. Vagy közös „jó”). Az egyik is indiszkrét-féle, az, hogy két súlyos kérdésben nekem van igazam, a további kérdéseknek nincs jelentősége. Ez kicsit fenekedő. Mondom a másikat: tételesen végigvenni, tehát több részlet figyelembevételével, mi „van”. A Totyi madaram, a Szuszi kutyánk – az ösztönösség tárgyai. Az irodalom – a tudatosság tárgya. (Na tessék, jól bemicsodált. Így foglalj össze valamit. Buknak a tételek.) „A világ” – kis jel mutat a túloldalra e 3. pontnál. Hogy „a nagyon egyszerű emberi jogok”. A változáshoz pl. Hogy tegnap nyár volt, ma ősz van. Dec. x-ikén még így meg úgy, ma meg az utcára se. De „kr.-i kormányzóság” azért igen? Tegnap azt mondtam: soha többé. Holnapután meglehet újra ezt mondom. Az is abszurd, hogy „semmit se ígérni”. Ám így a biztosabb. Nem értem, hogy a „plusz szabadságom” címszóval mit jelzek. Ráadásul „5.” Hol maradt a „4.”? Ez mind csak boldogtalankodás. Hatvanvalahány év kellett, ráadásul a sakk éve, hogy egy-egy megfelelő („boldog”) nap után már ne megfelelő jöjjön, igen, hogy a teljes monotónia csak általam meghatározott, minimális igényeimnek megfelelően csak minimalizált munkaadói kapcsolatokkal tűzdelt élését egyáltalán remélhessem, képtelenség. És ez e minimalizált igényviszonyok *mindkét* felének a megszegyenítése. Kikérem magamnak a zavarást épp a *jó kapcsolatok nevében* is, sótt. Galambocskám! Barátom.*

S a megváltólagos Cassirer- és Goethe-idézetek: – – –

„– – –” Ám elébük még ezt.

Oly derűvel ébredtem, sem G. G., sem „a P. P.-k” dolgai, de még F. K. méltatlannak látszó sorsa sem töltött el izgalommal. Virradott odakint. S én tudtam: lemegyek ugyan a városba („a hegyről”), de az Australian Open tegnapi mérkőzéseinek nem csupán ismétlésére jövök meg, ám még akár egy-az-egyben is láthatok ezt-azt. S hamar itt a péntek... és annak is örülök, hogy „a kr.-i kormányzóságot” nem zártam ki teljesen. Bár külön dolgozat tárgya lehet – ha lesz – majd, hogy ott teljesen magányosan vonszolódva, a legérdektelenebb dolgokat is (lovak etc.) hajmeresztő „stílben” bonyolítva végzem. Minden elhatározás nélkül, ám a cselekvés késztetésének nem ellenállva (olykor: mégis egy-egy fogadás erejéig). Míg holtta nem fáradok a vonszolódáshoz képest is. Ilyesképp személyes kapcsolatot ápolni idegen helyszínen lehetetlen.

Másrészt, ha bármi fel- vagy előismerszik: nem kiáltok „randá!”-t, „árulás!”-t, más pszicho dolgokat. Egyszerűen azt mondom: a minimalizálás után elegendőnek bizonyuló „tényező” (nem fikció!) után a többi dolog felesleges. Felesleges. (Némely kapcsolattartás.)

Természetesen „az orosz novellá”-nak megvan a maga önértéke, valami skálának azon a fokán épp, ameddig felér-leér.

Amiképpen a második (toldalék) rész is fikció, önmagam önlátásában én is fikció vagyok csupán. De ahogy mások látnak: mások fikciója. (Az utálat- vagy irigység- vagy ellenesség-szempontok túlján. Ám hagyjuk a pszichózást.) Csak: mi *nem* fikció, akkor??

S Kantot is „hagyom” a következő dolgozatra majd.

És egy non-fiktív!

III. GONCSAROVÉKNAK ET CO.

(Befejezés)

Ma telefonon beszéltem Zeb Ulanovval, akit közérvénnnyel Zebulonnak neveztünk egykor (s inkább örült ennek, mint hogy „Az Ulánus” lenne ő), elmondtam neki (telefonálni már eleve hiába, két választásom volt, vagy a telefonálás-nélkül-összetapadok, vagy a telefonálás-nélkül-széthullók állapota, vajon nem fikció-e mindkettő?), elmondtam: kedves Zeb Ulanovics (így mondtam), galambom, ma összetalálkoztam az utcán Bestok Ikszszel, nem tudom, Bestok Ki ő, Mijevics, Mijovics, nem volt jó állapotban. De valóán én nem voltam, jól, hogy így összetalálkoztunk, slattyogva haladtam, nem mondhatam, rohanok, mint ahogyan azt se mondhatom, bocsánat, ha nem tudtok el-

érni, nem vagyok itthon, a kr.-i kormányzóságban vagyok, ráadásul ez rossz ízű is lenne, mert a kr.-i kormányzóságban lévő dolgaimból épp G. G. barátai fúrtak ki (bocsánat az alpári kifejezésért, be is fejezem). Jött tehát az én kedves Bestok barátom, és én nyilvános helyen többé nem iszom. Rendben van, cseppfertőzést pénztől, buszon is el lehet kapni, gyakorlatilag szinte bármi módon. De én e módokat szaporítani nem kívánom, így hát akkor. S ez a Bestok, egy kedves régi haver, hogy így mondjam (lásd, mondtam Zebulonnak, a „rég dolgok”, igen, igen, galambocskám, az van csak hogy Dusko Gavrilovics, te régen ilyen voltál, olyan voltál, ide és oda jártál, és most ne gyere nekem, hogy akár lábjegyzetbe is Kant-dolgokat idézel, ahelyett méghozzá, édes barátom, hogy a te Mityka vagy Putyka haveroddal innál „Böhöm”-ben vagy a „Kráknyi” pultjánál. A változások elfogadása iránti teljes tompultság, Zeb Ulanovics, mondtam (ekképpen).

Mondom, nem mondhatom én, virágom-galambom, Zebulonom, hogy átok lett volna ez a találkozás az én úri Bestok barátommal, nem, s Cassirert vagy Goethét, akiknek szavaiból a Kant-kérdést eleve ismergetem, hogyan is keverhetném a dolgokba! Annak lenne rajtam átka, miközben épp az átkokkal van minden aj-bajom, ugye. Annak lenne! És akkor hát. Ahogy a helyzet kezdett kínessá válni, az is megérződött ám, hogy úri Bestokom az este, sőt, inkább az éj idején vidámra foghatta, vidámságra, mely most némi nyomokban mutatkozott (rajta). Még ekkor sem hittem, hogy menekvésem (és kitűzött időpenzumom, hazaérés ekkorra és akkorra, menekvése) lesz ez a ténykörülmeny, majd a tények kérdéséről másutt, örülök, ha Kant elegendőképp bejöhét itt, nem hittem hát menekvésem, s hogy a köhögés, csaknem *tüsszögés* nekem fertőzőses vesztetet okozhatja (cseppre csepp!), mikor pedig úgy vigyázok, lásd fentebb, inkább ettől rettegetem, amikor az én jó Bestok galambocskám, de úgy ám, szája elé kapta kezét, balját, jobbával vastag daróc pufo-góm ujját szorította meg, pardon, mondta, mert tiszta igazi úriember ő, nem tréfa, csak különféle helyzetekbe kerülünk valamennyien.

Éreztem, amit aztán ő a Kis Proszpekt (két háztömb ott, kocsmái miatti elnevezéssel) megkerülése után újra találkozáva (úgy sejtettem!!!!), de magam már egy autó mellé az úttestre kioldalozva mentem, mondott, amit tehát ő, ekképp: csak idegességből hányok. Ez nagyon fájt, de a köhögés és a többi nem idegességnek látszott, hát örültem, hogy így alakult minden, remélem, nem kaptam el. Pár perccel a kitűzött idő után haza is értem.

Cassirer mármost, meséltem Zebulonnak, miután a vonal megszakadt, s ő érdeklődve visszahívott, Cassirer hangsúlyozza, hogy itt nem erről van szó: nem arról tudniillik, hogy a filozófusnak – vagy a művésznek, Cassirer csak Kantról szól – az ő élete furcsaságai tennék az életét, s ezek kacifántjai, fikciói (fikciósulásai lennének megfelelésben vagy épp elcsúszottságban a művel (a műhöz képest). Nem. És nem. Általánosabb, szellemibb, miközben persze nagyon

is gyakorlati, az a bizonyos életvitel(nek nevezhető valami), ami a művész, a filozófus művével egybevág. S hogy a dolog (a mű) hitele okán, ennek kedvéért nem is lehet másképp. Mintegy az élet (és a mű) egybeesése a hitelesség hitelesítője.

Megjegyzem Dusko Gavrilovics emez eszmefuttatásához, magam ezt neveztem így: „a hitelesség kedve”.

De tovább. Dusko Gavrilovics meglehetősen bánta már a hosszú telefont (kihagyható lett volna!), s gondolatban csak úgy bárkivel beszélgetni kezdett.

Például felütötte a Cassirer-Kant könyvet, Goethét (Lasztyik Kiadó, Goszpodarsztoszty, Livijana Gregova fordítása, a magam magyarítása, nyersen) idézve beszámolt és elemzést adott oly kérdésekről, melyek a filozófus szeretnivalósága mint valódi valóság és a mű mint valódi valóságésély között fennállnak, egy n-nel írtam, fennállnak, eredetileg, de fenomén, fenomenológia, ergo *fennállni*, ez megtetszett nekem), Kant szigorú mértéktartásáról beszél itt (vagyis nem slattyogásáról, vagy hogy legnagyobb gondja az lett volna, hogy majdani kocsmái haverokat kerülgesse, sőt, azon lázongjon, hogy ha tegnap nyár volt ő maga, ma miért nem fogadják el, hogy ősz, ősz van, ő), és hogy minden egyéni létezőnek joga van „oly alapelvekhez”, hozzáteszem itt, hogy nagyon is gyakorlati elvekhez, melyek nem rontanak mibenlétébe, pontosabban, abba, hogy ő pedig az, aki. És hogy összhangba először önmagunkkal kerülünk kell, azután jöhet csak a külsőleg ránk törő diszharmoníák legalább „némileg egyensúlyozása” (kiegyensúlyozása).

Am bármint vonzott engem Dusko Gavrilovics eme Kant-mániája (formájánál sokkal alaposabb!), egyrészt úgy éreztem, meghamisítom barátom emlegetett mibenlétét, ha túlság könnyű kézzel kezelem az egészet, másrészt mert magam hasonlókban lábaltam, inkább visszatértem Totyi madaramhoz, félretéve a Dusko utalásai alapján könyvtáramból is előkeresett Cassirer-munkát, elővéve épp e Kant-könyv alapján készült korábbi jegyzeteimet, s nem félvén olyasmitől, hogy Dusko Gavrilovicsot netán háttérbe szorítom, lejátsszom – lejátsszhatatlan ő! –, mi több, a remek Sherlock Holmes-paródiából ismert hegedűművész-történetet parafraz(e)álva, azt mondhatom, az „ah, nehéz lehetett lejátsszani ezt a darabot, Mester”, mire a mesteri válasz: „ah, bár lett volna lehetetlen... hogy akkor ne is létezett volna” szellemdús helyett azt mondhatom tehát, hogy Duskót semmiképp sem lejátsszani akarom, csak önmagam jogaihoz jutni magam is, mint a 127 fehér telepest tengerbe, cápák közé kergető 6741 bennszülött, vagy a 8754 ügyfelét 12 milliárd dollárral megkárosító bankár, akit gyermekkorában apja borsra térdepeltetett. (Jogokhoz jutni, ugye, mint mondtam, kinek-kinek a maga valódijához.) Így fohászkodtam egy nagyot, s láttam sárga (történetesen sárga, de hogy Totyi madaram ne rémüldözék semmiképp, fehér papírral átragasztgatott) dossziém úgynevezett „tartalmának” feldolgozásához, ami legföljebb annyi reménnyel szédíthet, hogy

kedvem fontoskodását épp Dusko árnya színezi emberibben szerényebb, szóval, idézőjelbe ez teszi, így legyen.

*

Bár inkább „– – –” lenne stílszerű. (S Kant feldolgozása ismét halasztást szenved vagy élvez.) Nos, akkor. Elsősorban az idei (2002) Australian Open teniszbajnokság mai, soros negyedöntőinek állása iránt éreztem érdeklődést, s dolgom további folytatása helyett a tévét kapcsoltam be (Eurosport, nálunk 27-es csatorna, Astra, sic itur, így jutunk fel a csillagokhoz, erkölcsi törvény benne, csillagos ég felette, Kant az emberről, s miért ne).

Mivel itt azonban épp egy sérülésekkel tarkított csoki-fehér játszmát kellett volna nézmem (sérülésektől fehér bandázsokkal valóban *tarkított* versenyzőket), visszatértem oda, ahol nem a sérülések, inkább a képzeleteiből, valóságukból, az épségből, netán épp az épséghiányból összekavarintott *fikció* (ah, megint!) adják a (hát akkor már fikтивitással fenyegetett) valóságot. (Lásd jogunk ennek épséges megőrzéséhez. Megannyi sérülés-elem elegyében.)

Elsősorban, írtam hát így: hogy senkinek sincs kedvem igazán elmondani (nincs igazán kedvem elmondani), miképpen akadályoz a gépelésben Totyi, ál-lam alá jön, csipked, számára életveszélyesen... mert ha odakapok? Vagy miként bújik kezembe, nyakam alá, hogy annál jobb semmi nincs... vagy mit gondolok arról, azokról, akik/ahogy e legvalódibb valómat figyelmen kívül hagyják (engem ebben), és hogy mi beszélendő akkor velük? Erőszakosság volna ez a részemről? Vagy ellenkezőleg: a világi reménytelenség beletörődő elfogadása, felismerése? Nagy tökéletesség, melyhez képest a világ értetlensége még nevetségesebb, le-legyintendőbb? De ez kizárja eleve a szerénységet, a dolgok méltó-helyen-tartását etc.

Ugye-jaj? S bizonyos(bnak is vehető), hogy épp Goncsarov et Co. értetlenkedve fogadná ezt. Lásd: vissza a világhoz, ugyanott vagyunk, ahol a part szakad.

Természetes, ha huszonöt év „veréb” után, valami módon a harmadik klasszikus veréb-tojás (Szpéró és Alíz után), Totyi viselkedése ilyen (a kellemetlen csipkedéseket leszámítva: ez az együttlét! tollázkodása kezemen, nézése etc., megjegyzem, Közelimmel is közel, igaz, csak *közel* így, akkor, ha ez így van, nagyon is érdemes, evidens, hogy minél több délelőtti igyekszem itthon tölteni, s ha nem fordítási munkát végzek, hanem teniszt nézek, vagy ilyesmit írok, mint ez, olyasmi az érzés, mint lógáskor, iskolából, annakidején), ha ilyen ez az együttlét Totyival, nos, megmondtam. A vesztes fenyegetése is annál óriásibb. Allandó vigyázat.

Miket is jegyzeteltem én? „Allandóan valami gyakorlati *izéről* van szó” (hogyishívjakról, micsodáról), „az irodalom is sikerevű lett, érdemleg, igen, az az érdem(leges), ami siker. És ez a kicsi bevezetés dolga. Az irodalom”, de ezt

már fejből írom, eredetileg az emberi lélek szakadékainak stb. feltárója volt, lenne ma is, de ...

Az „állandóan valami gyakorlati”, sajnos, a mindennapi életre („közélet” stb.) is vonatkozik. Nem akarom néha öreg költőtársam szavát idézni, hogy a közéleti az mindig p.....i, töltsük ki.

Végigvenni mindent tételesen? Totyival elkezdtem, azonnal savanyú lett.

Inkább rántsuk egybe: miféle reményben élek? Hogy 65 éves koromig, lassan már kikezdődő (kikezdett) egészségem fennmarad; meddig? Mi az, hogy „fennmarad”? Mi az, hogy szinte cikklistán lajstromozom, ki mit tett, tesz „ellenem”; hol nyírta ki fordítandásomat, hová nem engedett felvételni, hol fúrt ki, honnan rúgtak ki miatta (is, főleg), milyen „reagálásokat” kapok, mert az ő érdekét sérti a jobb dolgom, nevetséges, rendes írásjeleket sem rakok. És nem csupán „ő”, de körei, társasága, érdekcsoportja. Ha én (Közelim mondta emez utóbbit!), ha én, folytatom én, ebben élek, hát reménytelen vagyok és elkárhozott. Mely abszurdum lenne ilyt írni, galambocskám! Üldözési mán! (Ne mán.) Akkor tehát: reménytelen és elkárhozott vagy, ha akár gondolatban is felveszed a harcot, a handabandát az (azok) ellen, akik viszont, ha nem reménytelenül és nem elkárhozottan harcolsz (élsz, boldogtalankodsz) zavartalanul nyernek. Ha nyeréssé lett téve az írás!

Más dolgokkal is foglalkoztam a (már nem is) „Kant”-dolog tervében, például: „Nem tudok mit mondani neked: a perctől függ.” Persze, így meséltem el valakinek telefonon a fentebbieket: szent örület, hogy tegnapi beszélgetésünket még ezzel fejezem be, hogy valami teljességre törekszem, hol van a világ képlékeny dolgaiban teljesség, a világ, nevetséges ne legyek már, nem épp a képlékenység maga?

„A hazatérés gyönyöre korán.”

Mániám?

„Kurta kis tömör programok: patika, posta, pénzfelvétel, bor, szerkesztőségi titkárság.” Már ez utóbbi lehetetlenné teszi a rekordközeli időt (hazatérés). A jelenlét gyönyörűsége bárhol, mert/hogy hamar(ra) haza fogok érni. Szép kis jelenlét, szép kis gyönyörűség. És mégis a legszebb, a legjobb (nekem).

Mégis valami vonalvezetés (a „Kant”-ban?), mégis valami túlfontoskodás? Csekély döntések: a „kr.-i kormányzóság”-ban nem ekkor, hanem amakkor megyek.

Este már csak az alvás. (Lásd Pilinszky, hogy estére csak a lámpasor.)

Mekkorákat alszom! Aludni nappal is? Könnyű azt mondani, ha 24 órát végigaludni nem lehet. Csak... majd. De nem akarom a „majd”-ot. Ezért?! Ezeknek... a dolgoknak?!

Legyen „a pokol a többiek”-ből a „magunk immunitása a többiek”. A más-ság jó bírása. A magad életét a magad anyagából kell megteremtened, galam-

bocskám. Egy fürdő neve volt még csak nemrég egy valaki neve, akinek „kapcsán”... hát...

De a láncreakciók bonyolultak. Kevesebb bábu kevesebb gond. De jó, mikor valaki azt mondhatja: „a késztetés megszűnt”. Ó, lófogadó újságíró haverom átváltozását sem értették. Nem fogadsz tovább? Fogadj kicsiben? Ha kicsit teszel, az nem fogadás, hanem társasélet. Még egy feljegyzés: és mégis remegve gondolok a „mi legyen?”-re előre. Mikor még nem is tudom, mikből mi legyen, mik lehetnek. Nem mondom, átgondolhatnám, átgondolhattam volna. Csak hiába másol le két játékos egy kész partit akár a 22. lépésig, utána színt kell vallani.

Ebben pedig nem dönthetünk, ezt nem ítéld meg „jól van” vagy „rosszul történt” szerint. Ezt: ha most a 63. lépésben tartok...

Ezt „az isten se láthatta előre”, galambocskám.

Dusko Gavrilovics mármost ma kis késéssel jól hazaért, nekilátott: telefonált Zebulonnal (Zeb Ulanov), magam egy irodalmi helyre, elmesélve a szétfűtyült művet (kritikát)...

(folyt. köv.)

